

Literaturaj perloj, 8-a parto
Nacia vero de Edmond Privat
Claude Gacond, 250-a radioprelego, 1968.07.24 & 27

Cl.- Parolas gesinjoroj Claude kaj Andrée Gacond.

Ni daŭrigas nian legadon de tekstoj, kiujn ĉiu mezkulturita esperantisto devus koni. Ni pensas, ke tiujn literaturajn dokumentojn oni devus studi en esperanto-kursoj por progresantoj. Pri nia elekto oni povas diskuti. Pro tio ni atendas viajn rimarkojn kaj eĉ proponojn pri tekstoj, kiujn ni ne citis.

A.- El Edmond Privat ni legas erojn el ĉapitro titolita *Nacia Vero* ĉerpita el la verko *Interpopola konduto*.

Cl.- «Ĉe rivalecoj inter grupoj, la ĉefa oferato estas la vero. La plej etan okazintaĵon ĉiu rakontas laŭ sia maniero. Ne nur tio. Inter la faktoj ĉiu elektas la plaĉantajn kaj emas memori nur tiujn, kiujn li ŝatas kredi. Poste li trograndigas ilin kaj traktas kiel mensogojn la flanke lasitajn.

A.- Kiam alvenis al tio du homoj, ĉio fariĝas malfacila. Inter grupoj, estas multe pli malbone. Inter nacioj, katastrofa. Nenia societo povas kunteniĝi sen ia minimumo de komuna vero.

Cl.- Por progresi pli antaŭen, scienco fariĝis publika. Ĝi komplete forlasis apartajn antaŭjuĝojn. La preferojn ĝi lasis al privata kampo. Neŭtrala kaj objektiva, ĝi ekzamenadas la faktojn sen atento je plaĉo aŭ malplaĉo. Al tio ĝi dediĉas sian propran lojalecon.

A.- Ankaŭ la tribunala justeco estas publika.

Cl.- De la individuoj ĝi forigas la privatajn iluziojn. Ĝi subigas ilin al la ĝenerala vero, deviganta vidi ĉiujn faktojn per ĉies okuloj. La ĵurintaro devas konkludi pri la realeco de l' krimo antaŭ ol la juĝisto rajtas kondamni la kulpulon. Unue pruvi la okazintaĵon. Poste informiĝi pri la motivoj. Fine mezuri la kulpon kaj la domaĝon.

A.- La scienco haltas ĉe la dua operacio. Ĝi ne juĝas, sed nur klasigas, kvazaŭ mortintaj estus la agintoj. Sed scienco kaj justeco ambaŭ kontrolas kaj esploras la faktojn. Ilia vero devas esti unu. Ambaŭ serĉas la evidenton, akcepteblan de ĉiu. Tial ambaŭ tiom zorgeme procedas : enketo, ekzameno, atestoj, aŭdo de du flankoj.

Cl.- La privata iluzio konas nenion similan. Ĝi nur kredas. Ankaŭ la grupaj veroj estas kredaĵoj. La popolo estas edukata sen klopodo al scienca kontrolo. Certajn faktojn ĝi lernas. Aliajn ĝi ignoras kaj dum ĝi koleras, ĝi ja volas ilin ignori. Multe ĝi preferas imagi faktojn pli respondajn al sia animstato.

A.- Infano songas kaj bonafide mensogas. Popolo amas aŭ malamas. Al si mem ĝi mensogas en plena sincereco. Vi ridas pri lavistinoj ĉe vilaĝaj fontoj. Ili klaĉas kaj babilas. Ili laŭdas proprajn gefilojn, kalumnias najbarinon. Ĉiu popolo tiel agas.

Cl.- En iliaj tribunaloj, eĉ la plej malinda krimulo ricevas oficialan defendanton. En ilia gazetaro male cent kalumniantojn rajtas havi najbara lando, sed neniun advokaton. Sola ŝanco, ke ĝia vidpunkto estu klarigita, kuŝas en korupto de iu perfidulo aŭ en soleca braveco de unu justulo. Cetero danĝerplena kuraĝo, ĉar la publiko rifuzos distingi la du motivojn.

A.- Ĉiu homo dubanta pri la komuna vero aspektas mensogulo al okuloj de la grupo. Foje li fariĝas heroo al okuloj de l' translima grupo. Por la sia, li nur estas perfidulo. [...]

Cl.- Kiu zorgas pri logiko, ho vi naivulo, kiam parolas pasio ? Jam de longe lingvistoj studas la uzon de l' homa parolo. Malofte ĝi servas por konigi ĝustajn faktojn. Tion faru matematiko. Lingvo estas ilo de pasio. Ĝi esprimas niajn sentojn. Ĝi blekas niajn amojn kaj kraĉas niajn indignojn. Aŭskultu iun ajn parolantan nature. La faktoj nur servas por pravigi ekkriojn. [...]

Literaturaj perloj, 8-a parto
Nacia vero de Edmond Privat
Claude Gacond, 250-a radioprelego, 1968.07.24 & 27

A.- En lernejoj vi lernas Nacian Historion. Fakte ĝi ne povas esti. Nur **historio de la nacio** povas ekzisti. Tute alia afero ĝi estas. Kion oni instruas, tio estas nur historio vidata de la nacio. Se oni ĝin instruadus **vidatan de la ceteraj**, tiam ĝi pli riskus esti ĉie sama, tio estas iom pli vera.

Cl.- Se nur objektiva kaj malvarma ĝi estus, ankaŭ tio ne estus kompleta. Necesas ja scii, kiel la prapatroj komprenis aferojn. Sed same ni bezonas ekscii, kiel eksteruloj ilin sentis. Komparo de lernolibroj ebligas tion.

A.- En ĉiuj landoj edukistoj ekatentis pri tio. Eĉ internaciajn konferencojn oni kunvenigis. Konstatinte la danĝeron de kontraŭaj veroj, ili provis malpliigi la diferencojn.

Cl.- El nacianista flanko tia klopodo ricevas malaprobos. Oni malkapablas vidi, kiom la nacio gajnos, se maloftiĝos eksterlanda kalumniado pri ĝi. Oni kredas nur, ke ĝi perdos liberecon nigri la ceterajn. Tial estas priskribita la klopodo al historia vero kiel **marŝo al mensogo**. Nur unu historio rajtas esti vera. Vi divenas kiu. Ĉiuj aliaj estas **nuraj fabeloj**. Ĉar en ĉiu nacio la samon oni diras, entute rezultas la stranga multnombro, eĉ ridinda kakofonio. Sed nur malmulte ĝi maltrankviligas tiujn samajn lernestrarojn, kiuj instruigas la junularon pri tutmondaj leĝoj de fiziko.

A.- En multaj lernejoj historio ankoraŭ ne estas scienco. Ĝi estas nura literaturaĵo. [...]

Cl.- Tiu literaturaĵo estas ĉefe primilita. En ĝi la bataloj okupas la plej grandan lokon. [...]

A.- La vero scienca, eĉ literatura, entenas ankaŭ la historion de la pactempaj kutimoj. [...]

Cl.- La nacia vero estas privata iluzio, nekompleta fabelo. Por vivi are, la homoj bezonas komunan veron. Por vivi en societo, ankaŭ la nacioj nepre ĝin bezonas. **La vero**, en unu simpla vorto, estas eble ambicia parolo. **Pli vasta vero** estu almenaŭ la proksima ŝtupo.

A.- Kiu ĝin serĉadis, tiuj ekŝajnis mensogistoj al okuloj de sia komuno. Sur punfajro niaj prapatroj bruligis la unuajn pionirojn, kiuj malkovris ĝeneralajn principojn de fiziko kaj astronomio.

Cl.- Rilate al naciaj veroj, senpartia historio ŝajnas ankoraŭ mensoga. En pli progresinta societo de grupoj, neeviteble renversiĝos la situacio.

A.- Ke malrapida sin montras la fenomeno, tio estas facile komprenebla. Kalkulu pri la kutimoj, barantaj la tempon, kaj pri la diverseco de lingvoj, dividanta la spacon. »

Cl.- Tiun lucidan analizon pri la *Nacia Vero* vi povas relegi en la verko de Edmond Privat *Interpopola konduto*. La venontan semajnon ni revenos por la kvara fojo al tiu libro, kiu respegulas la esperantan etikon.

Cl.- Vi aŭdis prelegon el Svislando. Parolis Claude kaj Andrée Gacond. Ĝis reaŭdo !

-oOo-